

La Mª Neus pertany a la quarta generació dels Feliu, una família de El Pinell de Brai que ja fa gairebé cent anys va aixecar una de les empreses amb més tradició en el sector dels refractaris, una mescla d'argiles que una vegada cuïta –a partir de 1.350 graus- dona com a resultat un gres de primeríssima qualitat, ideal per a la decoració i construcció. El Pinell de Brai és conegut per la cooperativa anomenada “La Catedral del Vi”, obra d'en Cèsar Martinell, deixeble de l'Antoni Gaudí, on ja s'hi veuen reflexats els productes de la fàbrica amb l'aportació de material l'any 1918.

Abans, però, tornem a la història de la nissaga, que comença el 1865, quan en Leandro Feliu Fortuño, besavi de la nostra protagonista, va comprar un terreny a un quilòmetre del poble i hi va construir la casa de la família, anomenada “La venta de Leandro”, ja que els transeünts amb carros hi feien parada i fonda. Juntament amb la Mª Rosa Garcia va tenir vuit fills, i el 1907 va passar a un d'ells, en Francisco, avi de la Mª Neus, una teuleria que a més de teules i rajoles va començar a fabricar el tovot –el totxo- refractari.

El 1942 l'empresa va passar a mans del pare de la nostra interlocutora, en Paco Feliu Fabregat, i ella de molt jove va estar treballant al seu costat: **“Recordo a l'era, quan tenia vuit anys, com l'avi em va ensenyar a fer una teula.”** La Mª Neus es va preparar fent el batxillerat a un col·legi de Tarragona i un curs accelerat a l'Acadèmia Pràctica d'Idiomes de Barcelona, on entre altres assignatures va aprendre comptabilitat. **“El meu pare –recorda- em deia ‘estudia ràpid i bé que et necessito a casa, perquè no tinc cap noi’.”** L'altra filla Isabel es dedicava als estudis.

L'home tenia clar que la nostra interlocutora valia per al negoci i que tindria continuïtat. **“Els estius –diu la Mª Neus- me'ls passava treballant a la fàbrica, em posava a prova en producció, compres, control de personal i clients. Em sentia molt satisfeta, els horaris i la disciplina els tenia clars, el meu objectiu era que es fes molta feina i ben feta. Tinc bon record del personal, valoraven la meua col·laboració i els més grans em deien que era valenta.”**

La nostra protagonista és l'única dona al capdavant d'una empresa de refractaris i prové d'una nissaga de lluitadors: **“Valoro molt l'esforç que va fer el pare per tirar endavant l'empresa. Després de la guerra va quedar completament desfeta la fàbrica i la finca, eren temps de necessitat i tothom es mostrava molt solidari; era molt valuós, un lloc de treball, i avui ja són tres quartes parts de les famílies del poble que algú d'ells ha treballat a casa.”**

La Mª Neus té sobretot un bon record de l'actuació de la població femenina, en aquells anys difícils; de fet a la plantilla de Refractaris Feliu també hi havia dones: **“Crec que les dones de El Pinell de Brai són de les més pencaires que conec; en aquella època anaven a les mines i entre altres coses feien treballs manuals amb fibres naturals –llataven la pauma-, ja que creien que s'havia d'ajudar a aixecar l'economia de la família i la vila.”**

Quant als canvis a l'empresa, la nostra protagonista destaca el fet que en un principi els forns àrabs funcionaven amb sitja, cuïts amb branca de romer, que el seu pare va incorporar l'ús de sansa i clafoll i que avui

dia ja no es treballa amb llenya sinó amb l'última tècnica, els forns intermitents de fuel. Això va ser la petita revolució industrial amb premses hidràuliques pels materials refractaris de peces com el tub, l'estrella i l'embut, molt importants per a les colades de ferro fos: **“De limitar-nos al totxo refractari hem passat a introduir el gres natural.”** Aquest es fa a partir d'una mescla molt específica tenint molta cura en l'assecat i la cocció perquè esdevingui **“material noble”**. Cal, per tant, rebutjar imitacions i renovar el gènere constantment: **“El mercat t'exigeix molt, i cal diversificar peces segons el tipus de decoració que et demanin.”**

Val a dir, en aquest sentit, que a l'hora de renovar els seus dissenys l'empresa compta amb l'ajuda de la filla gran, la Neus, que és al capdavant de la part comercial de Feliu a Vila-real, Castelló. Llicenciada en Geografia i Història de l'Art, ella ha introduït decorats innovadors i dona a conèixer arreu del mercat nacional, juntament amb un equip de professionals de la ceràmica, la marca anomenada Gres Rústec Ebro, projectada sobretot per als arquitectes i interioristes. També hi ha el fill, en Paco, que porta la producció i el màrqueting en les relacions internacionals, en contacte diari amb la Neus i el pare, mentre que la petita, la Janin, que estudia Turisme i Direcció Administrativa, és ara qui s'està introduint en el negoci.

No és només pel que fa al producte, tanmateix, que l'empresa d'aquesta nissaga ha progressat, no en va al llarg dels últims anys també ha ampliat fronteres a l'hora de vendre. D'aquesta manera, si abans comptaven amb els antics Alts Fornos de Catalunya, també els forns de la firma Ceràmica Gaya-Marazzi, la Tèrmica de Cubelles i, en construcció, el material de les xemeneies, entre d'altres, avui exporten el seu producte a llocs com Aràbia Saudita, principalment, Dinamarca i Argentina.

Es tracta, per tant, d'una firma que, com moltes altres de catalanes, està donant a conèixer el nostre país arreu del món. Això no obstant, la Mª Neus ha de lamentar que no rebin suficient reconeixement ni ajuts per part de les institucions. L'empresa deu doncs bona part del seu èxit al Pepe Ros, marit de la nostra protagonista, que hi ha aportat una riquesa de treball, esforç i fabricació en la direcció tècnica i la innovació dels productes.

La nostra protagonista mostra també el seu agraïment a la mare, l'Enriqueta Estopiñà, una peça molt integrada al conjunt d'empresa i família –**“sempre diu que, sent de Gandesa, en entrar a casa Feliu, tot i passar anys difícils, va viure sempre molt feliç, pendent de les necessitats dels seus”**- i vol retre homenatge a l'encarregat Josep Pallarés Montagut: **“Ha estat cinquanta anys a l'empresa; quan jo vaig néixer ja hi treballava, ajudant el meu pare, i és un dels treballadors més fidels, i molt volgut a casa.”**

Sembla ser que el motor de Refractaris Feliu, per tant, ha estat la constància: **“Per tirar endavant cal estimació, eficàcia, voluntat, experiència i sobretot unitat familiar.”** És a dir, que no n'hi ha prou amb la professionalitat; també cal qualitat humana, com la de la Mª Neus.

Neus Ros, Mª Neus Feliu i Janin Ros - El Pinell de Brai (la Terra Alta)